Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NIKOLASA EMILIU [*NICHOLAS EMILIOU*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2024. gada 5. septembrī [1]

Lieta C-47/23

Eiropas Komisija
pret

Vācijas Federatīvo Republiku

Dalībvalsts pienākuma neizpilde – LESD 258. pants – "Sistemātisks un pastāvīgs pārkāpums" – Direktīva 92/43/EEK – Dabisko dzīvotņu un savvaļas faunas un floras aizsardzība – Tādu pierādījumu pieņemamība, kas attiecas uz atsevišķām situācijām, kuras nav apspriestas pirmstiesas procedūrā – 6. panta 2. punkts – Attiecīgie pasākumi, lai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās novērstu dabisko dzīvotņu noplicināšanos – Šādu attiecīgo pasākumu neveikšana – Dzīvotņu veidi 6510 un 6520 – "Zemieņu siena pļavas" un "kalnu siena pļavas" – 4. panta 1. punkts – Dalībvalsts pienākums piedāvāt to teritoriju sarakstu, kurās atrodas aizsargājamu dzīvotņu veidi – Informācijas par šīm teritorijām regulāra neatjaunināšana

I. Ievads

1. Saskaņā ar Dzīvotņu direktīvu [2], kas kopā ar Direktīvu par savvaļas putnu aizsardzību [3] ir ES bioloģiskās daudzveidības politikas stūrakmens, lielākā daļa dalībvalstīm noteikto pienākumu attiecas uz konkrētu teritoriju aizsardzību vai saglabāšanu. Ja dalībvalsts nav izpildījusi šos pienākumus attiecībā uz vienu teritoriju, šāda neizpilde var būt pietiekams pamats Eiropas Komisijai, piemērojot LESD 258. pantu, iesniegt prasību Tiesā [4]. Tomēr, ja šāda neizpilde var tikt konstatēta ne tikai attiecībā uz vienu, bet vairākām teritorijām, Komisijai var būt pārāk apgrūtinoši (vai pat neiespējami) ierosināt paralēlu tiesvedību par katru šādu neizpildes gadījumu. Tā vietā tā

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Direktīvu 2013/17/ES (2013. gada 13. maijs) (OV 2013, L 158, 193. lpp.).

[3] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2010, L 20, 7. lpp.), kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2019/1010 (2019. gada 5. jūnijs) par ziņošanas pienākumu pielāgošanu ar vidi saistītu tiesību aktu jomā un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 166/2006 un (ES) Nr. 995/2010, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/49/EK, 2004/35/EK, 2007/2/EK, 2009/147/EK un 2010/63/ES, Padomes Regulas (EK) Nr. 338/97 un (EK) Nr. 2173/2005 un Padomes Direktīvu 86/278/EEK (OV 2019, L 170, 115. lpp.).

[4] Proti, LESD 258. pants ļauj Komisijai sākt pienākumu neizpildes procedūru ikreiz, kad tā uzskata, ka dalībvalsts nav izpildījusi Savienības tiesībās paredzētu pienākumu, neatkarīgi no pārkāpuma rakstura vai smaguma (šajā ziņā skat. spriedumu, 2001. gada 1. februāris, Komisija/Francija (C-333/99, EU:C:2001:73, 33. punkts)).

var secināt, ka šīs konkrētās situācijas atspoguļo plaši izplatītu attiecīgās dalībvalsts politiku vai praksi, kas pati par sevi ir pretrunā Savienības tiesībām. Tad tā var iesniegt Tiesā vienotu prasību par Savienības tiesību iespējamu "sistemātisku un pastāvīgu pārkāpumu" [5].

2. Šajā lietā Komisija apgalvo, ka Vācijas Federatīvā Republika visā tās teritorijā "vispārīgi un pastāvīgi" nav novērsusi divu dabisko dzīvotņu veidu noplicināšanos ievērojamā skaitā teritoriju: tas attiecas uz dzīvotņu veidu 6510 (zemieņu siena pļavas) un dzīvotņu veidu 6520 (kalnu siena pļavas), kuru aizsardzību ir paredzēts nodrošināt ar Dzīvotņu direktīvu. Turklāt tā apgalvo, ka šī dalībvalsts arī "vispārīgi un pastāvīgi" nav regulāri atjauninājusi datus par minēto dzīvotņu veidu teritorijām.

3. Izmantodama frāzi "vispārīgi un pastāvīgi", Komisija Tiesā apgalvo, ka Vācijas Federatīvā Republika ir atbildīga par šīs direktīvas divu galveno normu "sistemātisku un pastāvīgu pārkāpumu".

4. Šādā kontekstā šī lieta dod Tiesai iespēju sīkāk izskatīt, pirmkārt, pierādījumu pieņemamību šajā kontekstā attiecībā uz teritorijām, kuras Komisija Tiesā piemin pirmo reizi un kuras netika apspriestas pirmstiesas procedūrā, un, otrkārt, juridiskos kritērijus, kas Tiesai ir jāizmanto, izvērtējot, vai Komisija ir izpildījusi savu pierādīšanas pienākumu un faktiski ir pierādījusi "sistemātiska un pastāvīga pārkāpuma" esību.

5. Atbilstoši Tiesas lūgumam savā analīzē izskatīšu tikai šos divus jautājumus.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

6. Saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 2. panta 2. punktu "pasākumus, ko veic saskaņā ar šo direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu vai atjaunotu to dabisko dzīvotņu un savvaļas faunas un floras sugu labvēlīgu aizsardzības statusu, kas ir Kopienā nozīmīgas".

7. Minētās direktīvas 4. panta 1. punktā noteikts:

"Pamatojoties uz III pielikumā (1. posms) izklāstītajiem kritērijiem un attiecīgo zinātnisko informāciju, katra dalībvalsts piedāvā teritoriju sarakstu, tajā norādot, kuri I pielikuma dabisko dzīvotņu veidi un kuras II pielikuma sugas, kas ir vietējās sugas tās teritorijā, sastopamas minētajās teritorijās. [..] Attiecīgā gadījumā dalībvalstis ierosina pielāgot sarakstu, ņemot vērā 11. pantā minēto uzraudzības pasākumu rezultātus.

Trīs gados pēc šīs direktīvas izziņošanas sarakstu nosūta Komisijai, pievienojot informāciju par katru no teritorijām. Šajā informācijā iekļauj teritorijas karti, nosaukumu, atrašanās vietu, platību un datus, kas izriet no III pielikumā (1. posms) noteikto kritēriju piemērošanas un ko iesniedz formā, kuru Komisija nosaka saskaņā ar 21. pantā paredzēto procedūru."

[5] Dzīvotņu direktīvas normu "sistemātisku un pastāvīgu pārkāpumu" piemērus skat. spriedumos, 2023. gada 29. jūnijs, Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:524), un 2023. gada 21. septembris, Komisija/Vācija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-116/22, EU:C:2023:687).

8. Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā noteikts:

"Dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās novērstu dabisko dzīvotņu un sugu dzīvotņu noplicināšanos, kā arī lai novērstu traucējumu, kas skar sugas, kuru dēļ noteikta attiecīgā teritorija, ja šāds traucējums varētu būt nozīmīgs attiecībā uz šīs direktīvas mērķiem."

B. Vācijas tiesības

9. Piemērojamais valsts tiesību akts ir 2009. gada 29. jūlija *Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege* (*Bundesnaturschutzgesetz*) (Likums par dabas aizsardzību un ainavu saglabāšanu, *BGBl.* 2009 I, 2542. lpp.; turpmāk tekstā – "Federālais dabas aizsardzības likums").

10. Minētā likuma 30. pantā noteikts:

"[..]

2. Ir aizliegtas darbības, kas varētu izraisīt šādu dzīvotņu iznīcināšanu vai būtisku noplicināšanu:

[..]

7) zemieņu siena pļavas un kalnu siena pļavas [Dzīvotņu direktīvas] I pielikuma izpratnē [..].

3. Pēc pieprasījuma var piešķirt atkāpes no 2. punktā noteiktajiem aizliegumiem, ja ir iespējams kompensēt noplicināšanos."

11. Federālā dabas aizsardzības likuma 33. panta 1. punktā noteikts:

"Jebkādas izmaiņas un traucējumi, kas var izraisīt ievērojamu to *Natura* 2000 teritorijas elementu noplicināšanos, kuri ir būtiski saglabāšanas vai aizsardzības mērķiem, ir aizliegti. Kompetentā dabas aizsardzības un lauku saglabāšanas iestāde, ievērojot 34. panta 3.–5. punktā paredzētos nosacījumus, var piešķirt atkāpes no pirmajā teikumā paredzētā aizlieguma [..]."

12. Šā likuma 34. pantā noteikts:

"1. Pirms jebkura projekta apstiprināšanas vai īstenošanas jāveic ietekmes uz *Natura* 2000 teritorijas aizsardzības mērķiem novērtējums, ja atsevišķi vai kopā arī citiem projektiem vai plāniem un tas var būtiski ietekmēt teritoriju un ja tas nav tieši paredzēts teritorijas apsaimniekošanai. [..]

2. Ja no ietekmes novērtējuma izriet, ka projekts var radīt nopietnu kaitējumu šīs teritorijas elementiem, kas ir būtiski saglabāšanas mērķiem vai aizsardzības mērķim, projektu aizliedz.

3. Atkāpjoties no 2. punkta, projekts var tikt atļauts vai īstenots tikai tad,

1) ja tas ir vajadzīgs sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, tostarp sociāla vai ekonomiska rakstura interešu labā, un

2) ja nav cita saprātīga risinājuma, kas ļautu sasniegt projekta izvirzīto mērķi citā teritorijā ar mazāk kaitējošiem pasākumiem vai vispār neradot kaitējumu.

[..]”

III. Pirmstiesas procedūra

13. Komisija, konstatējusi, ka visā Vācijas teritorijā noplicinās dzīvotņu veidu 6510 (zemieņu siena pļavas) un 6520 (kalnu siena pļavas) ģeogrāfiskās teritorijas, 2018. gada 7. maijā nosūtīja Vācijas Federatīvajai Republikai informācijas pieprasījumu.

14. Ņemot vērā Vācijas Federatīvās Republikas 2018. gada 12. oktobra atbildi, Komisija uzskatīja, ka šī dalībvalsts ir pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu, jo sistemātiski nav pieņēmusi atbilstošus pasākumus, lai izvairītos no dzīvotņu veidu 6510 un 6520 noplicināšanās noteiktajās ģeogrāfiskajās teritorijās. Komisija 2019. gada 26. jūlijā nosūtīja Vācijas Federatīvajai Republikai oficiālu brīdinājuma vēstuli.

15. Minētajā vēstulē Komisija norādīja, ka Vācijā ir konstatēts ievērojama skaita dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritoriju platības zudums. Tā arī norādīja, ka nav pieņemti saistoši juridiski pasākumi, lai nodrošinātu šo teritoriju pienācīgu uzraudzību vai aizsargātu tās pret pārmērīgu mēslošanu un agrīnu nopļaušanu.

16. Tā arī apgalvoja, ka Vācijas Federatīvā Republika ir sistemātiski pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 1. punkta otrās daļas prasības, jo nav regulāri atjauninājusi Komisijai iesniegto datu standartveidlapu (turpmāk tekstā – “DSV”) saturu atbilstoši formātam, kas noteikts Komisijas 2011. gada 11. jūlija Īstenošanas lēmumā par formu, kādā sniedzama informācija par *Natura* 2000 teritorijām[6] (turpmāk tekstā – “2011. gada Īstenošanas lēmums”).

17. Vācijas Federatīvā Republika 2019. gada 26. novembrī atbildēja uz Komisijas oficiālo brīdinājuma vēstuli, noliedzot tajā ietvertos apgalvojumus.

18. Komisija 2020. gada 30. oktobrī nosūtīja Vācijas Federatīvajai Republikai argumentētu atzinumu, kurā tā atkārtoja savus iebildumus.

19. Vācijas Federatīvā Republika 2020. gada 30. decembra atbildē norādīja, ka Komisijas iebildumi ir nepamatoti.

20. Komisija 2023. gada 31. janvārī nolēma sākt Tiesā pārkāpuma procedūru pret Vācijas Federatīvo Republiku, piemērojot LESD 258. panta otro daļu.

IV. Tiesvedība Tiesā

21. Komisija 2023. gada 31. janvāri iesniegtajā prasībā lūdz Tiesu:

– atzīt, ka Vācijas Federatīvā Republika nav izpildījusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā un 4. panta 1. punkta otrajā daļā noteiktos pienākumus attiecībā uz dzīvotņu veidiem 6510 (zemieņu siena pļavas) un 6520 (kalnu siena pļavas), jo tā “vispārīgi un pastāvīgi”:

[6] Izziņots ar dokumenta numuru C(2011) 4892 (OV 2011, L 198, 39. lpp.).

– nav pieņēmusi attiecīgus pasākumus, lai novērstu šo dzīvotņu veidu noplicināšanos noteiktajās ģeogrāfiskajās teritorijās, kurās tie sastopami, un

– nav regulāri paziņojusi Komisijai atjauninātus datus par šīm teritorijām;

– piespriest Vācijas Federatīvajai Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

22. Vācijas Federatīvā Republika pēc tam, kad tai bija pienācīgi paziņots prasības pieteikums par lietas ierosināšanu, 2023. gada 17. aprīlī iesniedza iebildumu rakstu. Tās prasījumi Tiesai ir šādi:

– prasību pilnībā noraidīt;

– piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

23. Tiesa lūdza šīs lietas dalībniekus iesniegt rakstveida apsvērumus otrajā kārtā. Replika un atbilde uz repliku tika iesniegtas attiecīgi 2023. gada 30. maijā un 2023. gada 10. jūlijā.

24. Abi lietas dalībnieki bija pārstāvēti 2024. gada 6. marta tiesas sēdē.

V. Juridiskā analīze

25. Dzīvotņu direktīvas mērķis ir "veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu"[7], nodrošinot, ka dalībvalstis veicina *Natura* 2000 tīkla (ES aizsargājamu dabas teritoriju tīkls) izveidi proporcionāli tam, kādā mērā to teritorijā ir pārstāvēti šīs direktīvas I un II pielikumā minētie dabisko dzīvotņu veidi un sugu dzīvotnes. Šajā saistībā dalībvalstīm saskaņā ar minētā tiesību akta 4. pantu tajā paredzētās procedūras beigās ir pienākums[8] noteikt, ka šādas dabisko dzīvotņu un sugu teritorijas ir "īpaši aizsargājamas dabas teritorijas"[9].

26. Attiecībā uz šīm teritorijām dalībvalstīm jāpieņem trīs kategoriju pasākumi, proti, aizsardzības pasākumi, prevencijas pasākumi un kompensācijas pasākumi, kā paredzēts minētās direktīvas 6. panta 1., 2. un 4. punktā. Šī lieta attiecas uz otro pasākumu kategoriju, proti, prevencijas pasākumiem (Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkts).

27. Šajā lietā aplūkotie dzīvotņu veidi 6510 (zemieņu siena pļavas) un 6520 (kalnu siena pļavas) ir divi no Dzīvotņu direktīvas I pielikumā minētajiem dabisko dzīvotņu veidiem, kas var būt sastopami "īpaši aizsargājamās dabas teritorijās"[10]. Abi ir raksturoti kā sugām bagātas siena pļavas, kurām var kaitēt intensīva apsaimniekošanas prakse (piemēram, agrīna nopļaušana vai pārmērīga mēslošana)[11].

7 Skat. minētās direktīvas preambulu. Skat. arī tās 2. panta 1. punktu.

8 Minētās direktīvas 4. pantā paredzētā "īpaši aizsargājamu dabas teritoriju" noteikšanas procedūra norisinās vairākos posmos. Saskaņā ar minētās direktīvas 4. panta 1. punktu katra dalībvalsts piedāvā teritoriju sarakstu, tajā norādot, kuri dabisko dzīvotņu veidi un kuras sugas ir sastopami minētajās teritorijās, un šo sarakstu nosūta Komisijai. Pēc tam Komisija, pamatojoties uz dalībvalstu iesniegtajiem sarakstiem, pieņem to teritoriju sarakstu, kas izraudzītas kā "Kopienā nozīmīgas teritorijas". Tiklīdz Kopienā nozīmīga teritorija ir apstiprināta, attiecīgajai dalībvalstij cik vien iespējams īsā laikā, bet ne vēlāk kā sešos gados ir pienākums piešķirt minētajai teritorijai "īpaši aizsargājamas dabas teritorijas" statusu.

9 Skat. spriedumu, 2023. gada 29. jūnijs, Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:524, 44. punkts). Skat. arī Dzīvotņu direktīvas 1. panta 1. punktā sniegto "īpaši aizsargājamas dabas teritorijas" definīciju.

10 Skat. Dzīvotņu direktīvas I pielikumu.

11 Skat. Eiropas Komisija, Vides ģenerāldirektorāts (ENV B.3) "Interpretation Manual of European Union Habitats – EUR 28" (2013. gada aprīlis), 80. un 81. lpp. (pieejams šādā tīmekļvietnē: https://circabc.europa.eu/ui/group/3f466d71-92a7-49eb-9c63-6cb0fadf29dc/library/37d9e6d9-b7de-42ce-b789-622e9741b68f/details).

28. Manuprāt, no Tiesas judikatūras attiecībā uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu izriet, ka dalībvalstīm ne tikai jāatturas no tādu darbību veikšanas, kas varētu negatīvi ekoloģiski ietekmēt "īpaši aizsargājamas dabas teritorijas" (negatīvs pienākums), bet arī jāveic atbilstoši pasākumi, ar kuriem novērš dabiskus vai cilvēka radītus ārējus dzīvotņu aizskārumus vai būtiskus traucējumus sugām, kuru aizsardzībai šīs teritorijas ir noteiktas (pozitīvs pienākums)[12]. Citiem vārdiem sakot, šīs tiesību normas mērķis būtībā ir novērst jebkādu kaitējumu, kas nākotnē varētu tikt nodarīts šīm dzīvotnēm vai sugām "īpaši aizsargājamās dabas teritorijās". Tomēr nav precīzi norādīts, kādi aizsardzības pasākumi šajā saistībā ir jāpieņem.

29. Faktiski Tiesai jau ir bijusi iespēja izskaidrot, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā ietvertais jēdziens "attiecīgie pasākumi" nozīmē, ka dalībvalstīm ir rīcības brīvība, piemērojot šo tiesību normu[13]. Tiesa ir uzsvērusi, ka minētā tiesību norma uzliek dalībvalstīm pienākumu sasniegt rezultātu, un tas atbilst Savienības politikai vides jomā izvirzītajam mērķim saskaņā ar LESD 191. panta 1. punktu – saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti –, kā arī LESD 191. panta 2. punktā paredzētajam principam, ka videi nodarītais kaitējums ir jālabo, pirmām kārtām novēršot tā cēloni[14].

30. Pēc šiem sākotnējiem apsvērumiem atgādinu, ka jau iepriekš ievadā paskaidroju, ka ar pirmo iebildumu Komisija apgalvo, ka Vācijas Federatīvā Republika nav veikusi atbilstošus pasākumus, lai visā tās teritorijā novērstu ievērojama skaita dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritoriju "noplicināšanos" (nav pieņēmusi prevencijas pasākumus), tāpēc tā ir "vispārīgi un pastāvīgi" pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu. Ar otro iebildumu Komisija apgalvo, ka minētās direktīvas 4. panta 1. punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums regulāri atjaunināt "īpaši aizsargājamu dabas teritoriju" datus, kas iekļauti DSV, kuras sagatavotas saskaņā ar 2011. gada Īstenošanas lēmumu. Tā uzskata, ka attiecībā uz dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritorijām Vācijas Federatīvā Republika nav izpildījusi šo pienākumu tikpat "vispārīgi un pastāvīgi".

31. Vispirms atgādināšu dažas konkrētas "sistemātiska un pastāvīga pārkāpuma" pazīmes (A). Pēc tam paskaidrošu, kāpēc pierādījumi, kas attiecas uz teritorijām, kuras Komisija pirmo reizi minējusi Tiesā, var būt pieņemami, lai pierādītu "sistemātiska un pastāvīga pārkāpuma" esību (B). Visbeidzot, precizēšu juridiskos kritērijus, kas Tiesai jāņem vērā, izvērtējot, vai Komisija šādā kontekstā ir izpildījusi savu pierādīšanas pienākumu, un pēc tam, ņemot vērā šos kritērijus, izskatīšu abus šajā lietā formulētos iebildumus (C).

A. Sākotnējie apsvērumi par jēdzienu "sistemātiski un pastāvīgi pārkāpumi"

32. Ievadā jau paskaidroju, ka jēdziens "sistemātisks un pastāvīgs pārkāpums" ir piemērojams tad, ja Komisija atsaucas uz konkrētām Savienības tiesību pienākumu neizpildes situācijām, lai iesniegtu plašāku prasību, ka attiecīgā dalībvalsts ir "vispārīgi un pastāvīgi" neizpildījusi šos pienākumus. Komisijai sniegtā iespēja iesniegt šādu prasību ir praktiski ļoti noderīga, jo ļauj šai

[12] Skat. spriedumu, 2023. gada 29. jūnijs, Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:524, 147.–149. punkts un tajos minētā judikatūra). Skat. arī spriedumu, 2007. gada 13. decembris, Komisija/Īrija (C-418/04, EU:C:2007:780, 204. punkts).

[13] Skat. spriedumu, 2016. gada 14. janvāris, *Grüne Liga Sachsen* u.c. (C-399/14, EU:C:2016:10, 36. un 40. punkts).

[14] Skat. spriedumu, 2021. gada 24. jūnijs, Komisija/Spānija (Donjanas dabas teritorijas noplicināšana) (C-559/19, EU:C:2021:512, 152.–154. punkts).

iestādei ietaupīt laiku un resursus, ierosinot Tiesā vienu tiesvedību, nevis, izmantojot "fragmentāru" pieeju, vērsties Tiesā par katru atsevišķo pārkāpuma gadījumu. Daži pētnieki apgalvo, ka tas ļauj efektīvāk piemērot Savienības tiesības [15].

33. Turklāt, ja dalībvalsts ir pieļāvusi šādu "sistemātisku un pastāvīgu" Savienības tiesību pārkāpumu, tai, manuprāt, ir ne tikai jānovērš Komisijas minētie konkrētie gadījumi, bet arī kopumā jāmaina sava prakse. Citiem vārdiem sakot, tai jāidentificē "sistemātiska un pastāvīga pārkāpuma" iemesls vai cēlonis, lai "novērstu" ne tikai "simptomus", bet arī pašu "slimību" [16]. Manā ieskatā, Tiesa norādīja uz šādu pieeju, apgalvojot, ka "fakts, ka situācija ir novērsta atbilstoši norādītajiem trūkumiem, šādā vai citādā konkrētā gadījumā nebūt nenozīmē, ka šo iestāžu vispārējā un ilgstošā pieeja, kuru vajadzības gadījumā apliecinātu šādi noteikti trūkumi, ir izbeigusies" [17].

34. Jēdzienu "sistemātisks un pastāvīgs pārkāpums" Tiesa ieviesa spriedumā Komisija/Īrija [18]. Šajā spriedumā tā uzsvēra divas īpašas iezīmes. Pirmkārt, tā norādīja, ka, lai pierādītu šādu pārkāpumu, Komisijai ir pietiekami pierādīt, ka pastāv administratīva prakse, kas ir pretrunā Savienības tiesībām. Citiem vārdiem sakot, pārkāpuma cēlonim nav jābūt attiecīgās dalībvalsts pieņemtam reglamentējošam vai normatīvajam aktam. Otrkārt, konkrētie pārkāpumi, uz kuriem atsaucas Komisija, nevar būt atsevišķi gadījumi, bet tiem ir jāliecina par pienākumu neievērošanas sistēmu.

35. Kopš tā laika pieņemtie spriedumi attiecas uz situāciju, kad Komisija vienlaikus konstatēja konkrētu Savienības tiesību normu pārkāpumu *konkrētās situācijās, kas ir īpašā veidā konstatētas*, un minēto tiesību normu neizpildi tādēļ, ka pastāv Savienības tiesībām *pretēja vispārēja prakse*, kuras ilustrācijai ir minētas šīs īpašās situācijas [19].

36. Atšķirībā no iepriekšējās judikatūras šajā lietā Komisija tikai vēlas (cik man zināms, pirmo reizi), lai Tiesa konstatētu, ka Vācijas kompetento iestāžu vispārējā prakse ir pretrunā Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktam un 4. panta 1. punktam. Šī iestāde atsaucas uz konkrētām situācijām, tikai lai ilustrētu šādu vispārēju neizpildi, proti, nevis panāktu, ka Tiesa konkrēti konstatē šo normu pārkāpumu katrā šajā situācijā. Tādējādi, ja Tiesa secinātu, ka Vācijas Federatīvā Republika patiešām ir "vispārīgi un pastāvīgi" pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu un 4. panta 1. punktu, Komisija vēlāk nevarētu lūgt piemērot šai dalībvalstij sankcijas par katras šādas situācijas nenovēršanu. To varētu darīt tikai tad, ja Komisija būtu lūgusi konstatēt, ka šīs tiesību normas nav ievērotas katrā pārkāpuma gadījumā.

37. Neatkarīgi no šīs atšķirības uzskatu, ka prasības, kuras minēju šo secinājumu 34. punktā, šajā lietā ir jāpiemēro tāpat kā iepriekšējās lietās.

[15] Hamer, J., "General and persistent breach of EC Environmental Law", *European Law Reporter* (2005) Nr. 7-8, 324.–327. lpp. Plašākai izpratnei par "sistemātiskiem un pastāvīgiem pārkāpumiem" skat. arī Prete, L. "The systemic criterion in the use of infringement proceedings", *German Law Journal*, 2023, 24. sēj, 1011.–1022. lpp. Autors paskaidro, ka, pirms pastāvēja iespēja celt prasību par "sistemātiskiem un pastāvīgiem pārkāpumiem", Komisijai bija jāsāk tiesvedība par katru faktisko situāciju, kas bija pretrunā Savienības tiesībām, un tas bija ļoti laikietilpīgi un mazāk efektīvi.

[16] Skat. arī iepriekšējā zemsvītras piezīmē minēto atsauci uz Prete, L.

[17] Skat. spriedumu, 2019. gada 5. septembris, Komisija/Itālija (Baktērija *Xylella fastidiosa*) (C-443/18, EU:C:2019:676, 75. punkts). Šā viedokļa pamatojumam skat arī Prete, L. "The systemic criterion in the use of infringement proceedings", *German Law Journal*, 2023, 24. sēj., 1011.–1022. lpp.

[18] Skat. spriedumu, 2005. gada 26. aprīlis (C-494/01, EU:C:2005:250).

[19] Skat. spriedumu, 2019. gada 5. septembris, Komisija/Itālija (Baktērija *Xylella fastidiosa*) (C-443/18, EU:C:2019:676, 73. punkts un tajā minētā judikatūra) (mans izcēlums). Vēl jaunākus piemērus, kuros Komisija centās panākt abus konstatējumus, skat. spriedumus, 2023. gada 29. jūnijs, Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:524), un 2023. gada 21. septembris, Komisija/Vācija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-116/22, EU:C:2023:687).

38. Ņemot vērā šos apsvērumus, tagad paskaidrošu, kāpēc iespējami "sistemātiska un pastāvīga pārkāpuma" situācijā Komisija faktiski var Tiesai iesniegt iespējami neatbilstīgas prakses papildu piemērus, pat ja šie piemēri netika apspriesti pirmstiesas procedūrā.

B. Pirmstiesas stadijā neapspriesto neatbilstīgas prakses "papildu piemēru" pieņemamība

1. Lietas dalībnieku argumenti

39. Vācijas Federatīvā Republika norāda, ka prasības pieteikumā Komisija apgalvo, ka platība ir zaudēta 596 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6510, un 88 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6520. Tomēr Komisija savā argumentētajā atzinumā min tikai attiecīgi 497 un 86 teritorijas. Tāpēc tā apgalvo, ka Komisijas prasība ir nepieņemama daļā, kas attiecas uz 101 teritoriju, kura nav minēta argumentētajā atzinumā (turpmāk tekstā – "apstrīdētās teritorijas").

40. Vācijas Federatīvā Republika norāda, ka prasības sakarā ar pienākumu neizpildi priekšmets tiek noteikts Komisijas argumentētajā atzinumā. Tādējādi prasībai ir jābūt pamatotai ar tiem pašiem iemesliem un pamatiem kā šim atzinumam [20]. Faktus vai iebildumus, kas nav paziņoti pirmstiesas procedūrā, nevar izmantot prasības pamatošanai.

41. Komisija šos argumentus apstrīd. Tā apgalvo, ka pierādījumi attiecībā uz apstrīdētajām teritorijām papildina pierādījumus, kas jau ir iesniegti pirmstiesas stadijā attiecībā uz citām teritorijām, un tādēļ ir pieņemami.

2. Izvērtējums

42. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru par pierādīšanas pienākumu procedūrā sakarā ar pienākumu neizpildi atbilstoši LESD 258. pantam Komisijai katrā atsevišķā gadījumā jāpierāda, ka nav izpildīts konkrēts ES tiesībās paredzēts pienākums. Šai iestādei jāsniedz Tiesai vajadzīgie pierādījumi, lai tā varētu pārbaudīt, vai pastāv šī pienākumu neizpilde, turklāt tā nedrīkst grozīt strīda priekšmetu, kurā jāietver tikai pirmstiesas procedūrā iesniegtie iebildumi [21]. Tādējādi Komisija nevar lūgt konstatēt konkrētu Savienības tiesību pārkāpumu attiecībā uz konkrētu situāciju, uz kuru nav norādīts pirmstiesas procedūrā [22]. Šāds īpašs iebildums bija jānorāda pirmstiesas stadijā, lai attiecīgajai dalībvalstij būtu iespēja labot konkrēto norādīto situāciju vai sagatavot savus aizstāvības pamatus šajā sakarā.

43. Tomēr šajā lietā Komisija jau sākotnēji Tiesā norādījusi, ka prasības pieteikumā minētās konkrētās situācijas ilustrē Vācijas Federatīvās Republikas izdarīto Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta un 4. panta 1. punkta "sistemātisko un pastāvīgo pārkāpumu".

[20] Skat. spriedumu, 2019. gada 21. marts, Komisija/Polija (C-127/17, EU:C:2019:236, 119. punkts).

[21] Skat. spriedumu, 2023. gada 29. jūnijs, Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:524, 141. punkts un tajā minētā judikatūra).

[22] Skat. spriedumu, 2005. gada 26. aprīlis, Komisija/Īrija (C-494/01, EU:C:2005:250, 37. punkts).

44. Šajā ziņā Tiesa skaidri norādījusi, ka šajā kontekstā principā nevar izslēgt to, ka Tiesā tiks iesniegti papildu pierādījumi, lai pamatotu šo konstatējumu. Šādā situācijā Komisija patiešām negroza strīda priekšmetu, bet tikai precizē savus sākotnējos iebildumus, iesniedzot papildu pierādījumus, lai ilustrētu, ka pastāv tās apgalvotā vispārējā un pastāvīgā pienākumu neizpilde [23].

45. Šie apgalvojumi tika izteikti spriedumā Komisija/Īrija [24], kuru jau minēju šo secinājumu 34. punktā un kurā Tiesa konstatēja, ka Īrija nav veikusi visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu dažu tolaik spēkā esošās "Atkritumu direktīvas" [25] normu pareizu īstenošanu. Tiesa uzskatīja, ka, lai arī tas nav norādīts pirmstiesas procedūrā, faktus par liela daudzuma atkritumu (reizēm bīstamu) nelegālu izgāšanu Viklovas [*Wicklow*] grāfistē (Īrijā), par ko Komisija uzzināja pēc argumentētā atzinuma pieņemšanas, tā var tādējādi likumīgi pieminēt savas prasības atbalstam, lai ilustrētu Īrijas vispārēja rakstura tādu pienākumu neizpildi, kas tai noteikti direktīvā [26]. Tiesa neprasīja Komisijai pierādīt, ka šie fakti ir notikuši tikai pēc argumentētā atzinuma pieņemšanas [27]. Komisijai arī nebija jāpierāda, ka tā nevarēja atklāt vai zināt par šiem faktiem pirms argumentētā atzinuma izdošanas [28].

46. Piemērojot šo loģiku šajā lietā, uzskatu, ka pierādījumi attiecībā uz 101 teritoriju, kurus Komisija neiekļāva argumentētajā atzinumā, ir pieņemami, pat ja tie šai iestādei bija pieejami jau pirmstiesas stadijā. Proti, manuprāt, pietiek ar to, ka pierādījumi Komisijas rīcībā nonākuši pēc tam, kad tā bija godprātīgi sniegusi argumentēto atzinumu, un ka šie piemēri ir sniegti kā papildu ilustrācija vai piemēri Komisijas apgalvojumam par pienākumu "sistemātisku un pastāvīgu" neizpildi.

47. Noslēdzot šo jautājumu, vēlos tomēr norādīt, ka Komisijai ir patiešām plašas iespējas iesniegt Tiesā šādus jaunus pierādījumu ilustrējumus vai piemērus par Savienības tiesībās noteikto pienākumu "sistemātisku un pastāvīgu" neizpildi, tomēr šīs iespējas nav neierobežotas. Tas būtu procesuāls pārkāpums, ja Komisija drīkstētu pirmstiesas procedūrā atsaukties tikai uz dažiem piemēriem, bet pēc tam ierosināt Tiesā tiesvedību par pārkāpumu "portfeli", kurā ir ne tikai daži šie piemēri, bet arī daudzi citi, tādējādi pārmērīgi apgrūtinot attiecīgās dalībvalsts iespējas atspēkot šīs iestādes apgalvojumus [29]. Manuprāt, ir jānošķir sākotnējā iebilduma pamatojuma "vienkārša precizēšana", ko – kā jau paskaidroju – Tiesa ir skaidri atzinusi par iespējamu, no situācijām, kurās papildu piemēru iesniegšana faktiski varētu būt uzskatāma par procedūras ļaunprātīgu izmantošanu (šajā lietā, par laimi, nav radusies šāda situācija).

[23] Turpat.

[24] Spriedums, 2005. gada 26. aprīlis, (C-494/01, EU:C:2005:250).

[25] Padomes Direktīva 75/442/EEK (1975. gada 15. jūlijs) par atkritumiem (OV 1975, L 194, 39. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Direktīvu 91/156/EEK (1991. gada 18. marts) (OV 1991, L 78, 32. lpp.).

[26] Skat. spriedumu, 2005. gada 26. aprīlis, Komisija/Īrija (C-494/01, EU:C:2005:250, 39. punkts).

[27] Tomēr Tiesa ir oficiāli atzinusi, ka prasības par apgalvoti ilgstošu pārkāpumu priekšmets var tikt paplašināts, attiecinot to uz faktiem, kuri iestājušies pēc argumentētā atzinuma pieņemšanas, ja tiem ir tāds pats raksturs un tos rada tā pati rīcība kā tos, kuri minēti šajā atzinumā (skat. spriedumu, 2019. gada 5. septembris, Komisija/Itālija (Baktērija *Xylella fastidiosa*) (C-443/18, EU:C:2019:676, 76. punkts un tajā minētā judikatūra)).

[28] Šajā ziņā piebildīšu, ka pirmstiesas stadijā Komisijai pašai nav izmeklēšanas pilnvaru un, pārbaudot tādu valsts tiesību normu pareizu piemērošanu praksē, kuru mērķis ir efektīvi ieviest direktīvu, tā lielā mērā ir atkarīga no informācijas, ko sniedz iespējamie sūdzību iesniedzēji, kā arī attiecīgā dalībvalsts (skat. spriedumu, 2023. gada 29. jūnijs, Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:524, 142. punkts un tajā minētā judikatūra)).

[29] Pēc analoģijas skat. judikatūru, saskaņā ar kuru pārāk ilga pirmstiesas procedūra var būt pamatojums prasības sakarā ar valsts pienākumu neizpildi nepieņemamībai, kad Komisijas rīcības dēļ tās argumentus ir bijis grūti atspēkot, tādējādi pārkāpjot attiecīgās dalībvalsts tiesības uz aizstāvību (skat. spriedumus, 2005. gada 12. maijs, Komisija/Beļģija (C-287/03, EU:C:2005:282, 14. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2005. gada 8. decembris, Komisija/Luksemburga (C-33/04, EU:C:2005:750, 76. punkts)).

C. Komisijas pierādīšanas pienākums, kad tā apgalvo, ka pastāv "sistemātisks un pastāvīgs pārkāpums"

48. Parasti, ja Komisija apgalvo, ka pastāv "sistemātiska un pastāvīga" direktīvas normu neizpilde, tai, pirmkārt, ir jākonstatē, ka attiecīgā dalībvalsts vairākās konkrētās situācijās, kas ir īpašā veidā identificētas, nav izpildījusi Savienības tiesībās noteikto pienākumu. Otrkārt, Komisijai ar pietiekami precīziem, skaidriem un detalizētiem argumentiem un datiem ir juridiski pietiekami jāpierāda, ka šīs konkrētās situācijas faktiski reprezentē (vai ilustrē) šādam pienākumam pretēju vispārēju un pastāvīgu praksi [30].

49. No tā izriet, ka šī iestāde, pārmetot attiecīgajai dalībvalstij Savienības tiesībās noteikto pienākumu vispārēju un pastāvīgu neizpildi, nevar atbrīvoties no pienākuma pierādīt apgalvoto pienākumu neizpildi ar konkrētiem pierādījumiem un tikai pamatoties uz pieņēmumiem vai shematiskām cēloņsakarībām [31]. Tomēr, kā norādīja ģenerāladvokāte T. Čapeta [*T. Ćapeta*] [32], nav nepieciešams, lai Komisija pierādītu vai Tiesa izvērtētu pienākumu neizpildi attiecībā uz katru attiecīgo teritoriju (šajā lietā – visā Vācijas teritorijā katru dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritoriju). Kā jau paskaidroju, pietiek ar to, ka Komisija pierāda neatbilstības sistēmu, kas atkārtojas vairākās konkrētās, īpaši identificētās situācijās, kuras ir reprezentatīvas (vai ilustratīvas) attiecībā uz apgalvoto pārkāpumu un no kurām var secināt, ka šis pārkāpums, iespējams, pastāv arī citās situācijās, kuras Komisija nav īpaši pārbaudījusi.

50. Tādējādi, ja Komisija apgalvo, ka noticis "sistemātisks un pastāvīgs pārkāpums", tai salīdzinājumā ar "parastajām" pārkāpuma prasībām ir divkāršs pierādīšanas pienākums: ir ne tikai jāpierāda, ka konkrētās, īpaši identificētās situācijās nav izpildīti konkrēti Savienības tiesībās noteiktie pienākumi, bet arī jāpierāda (kā papildu prasība), ka šīs konkrētās situācijas faktiski reprezentē (vai ilustrē) šādam pienākumam pretēju vispārēju un pastāvīgu praksi.

51. Turpmākajās sadaļās aplūkošu un izskatīšu šīs juridiskās prasības saistībā ar abiem Komisijas iesniegtajiem iebildumiem.

1. Par pirmo iebildumu, kas attiecas uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta "sistemātisku un pastāvīgu pārkāpumu"

a) Lietas dalībnieku argumenti

52. Ar pirmo iebildumu Komisija pauž viedokli, ka Vācijas Federatīvā Republika "vispārīgi un pastāvīgi" nav pieņēmusi atbilstošus pasākumus, lai visā tās teritorijā novērstu dzīvotņu veidu 6510 un 6520 noplicināšanos "īpaši aizsargājamās dabas teritorijās", un tādējādi pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu.

53. Šajā saistībā Komisija apgalvo, ka, pirmkārt, par šo dzīvotņu veidu noplicināšanos var secināt no *Bundesamt für Naturschutz* (Federālais dabas aizsardzības birojs, Vācija) 2014. gada ziņojuma *Grünland* (ziņojums par pļavu stāvokli) un Vācijas Federatīvās Republikas ziņojumiem, kas iesniegti saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 17. pantu, par 2001.–2006., 2007.–2012. un

[30] Skat. spriedumu, 2023. gada 29. jūnijs, Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:524, 170. un 173. punkts).

[31] Turpat, 167. punkts.

[32] Skat. secinājumus lietā Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:90, 50. punkts).

2013.–2018. gadu. Tā arī norāda, ka Vācijā samazinās dzīvotņu veidu 6510 un 6520 "īpaši aizsargājamo dabas teritoriju" platība. Teritorijas zudums ir uzskatāms par "noplicināšanu" Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta izpratnē.

54. Komisija paskaidro, ka ir veikusi salīdzinošu analīzi par datiem, kas ietverti DSV, kuras šī dalībvalsts ir sagatavojusi un iesniegusi saskaņā ar 2011. gada Īstenošanas lēmumā noteikto formātu. No šīs analīzes izriet, ka laikposmā no 2006. gada līdz 2017. gadam ir zaudēti vairāk nekā 50 % platības vairāk nekā 30 % dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritoriju. Šāds platības zudums ietekmē 596 no 2027 teritorijām, kurās sastopams dzīvotņu veids 6510, un 88 no 295 teritorijām, kurās sastopams dzīvotņu veids 6520. Šīs teritorijas ir izkliedētas visā Vācijas teritorijā.

55. Komisija piebilst, ka pretēji Vācijas Federatīvās Republikas apgalvojumam nav bijis nepieciešamības veikt visu dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritoriju vispārēju novērtējumu, jo dažu teritoriju noplicināšanu nevar kompensēt ar uzlabojumiem citās teritorijās.

56. Turklāt tā norāda, ka Vācijas Federatīvā Republika atzīst dažus platības zudumus (977,44 hektārus dzīvotņu veidam 6510 un 110,49 hektārus dzīvotņu veidam 6520), tomēr šī dalībvalsts arī apgalvo, ka (daļa) citu Komisijas konstatēto zudumu nav "reāli zudumi", bet gan "zinātnisku kļūdu" vai tādu kļūdu labošanas rezultāts, kas radušās, ņemot vērā i) teritoriju kļūdainu klasificēšanu par "īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" un ii) attiecīgo teritoriju perimetra aplēses, kas 2006. gadā tika "kļūdaini" sākotnēji aprēķinātas. Minētās kļūdas attiecas uz 6476,61 hektāru 347 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6510, un 1322,16 hektāriem 75 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6520. Komisija nepiekrīt šim pamatojumam. Tā apgalvo, ka salīdzinošās analīzes veikšanai tai bija tiesības pamatoties uz Vācijas Federatīvās Republikas 2006. gadā, kā arī turpmākajos gados iesniegtajās DSV iekļautajiem datiem.

57. Katrā ziņā Komisija apgalvo, ka tās konstatētie platības zudumi ir pārāk būtiski, lai varētu uzskatīt, ka to iemesls ir vienkārši korekciju veikšana. Proti, vairāk nekā 50 % teritoriju, kuras Komisijas pārbaudīja, līdz 2017. gadam bija zaudēti aptuveni 60–100 % no 2006. gadā esošās platības.

58. Otrkārt, Komisija apgalvo, ka Vācijā dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritoriju noplicināšanās ir saistīta ar to, ka Vācijas kompetentās iestādes sistemātiski neveic šo teritoriju pienācīgu un regulāru uzraudzību. Komisija uzskata, ka dalībvalsts, kuras iestādes neveic regulāru un konkrētu "īpaši aizsargājamu dabas teritoriju" uzraudzību, noteikti nav izpildījusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā paredzētos pienākumus. Pārbaužu biežums ir atkarīgs no tā, kādas darbības ir nepieciešamas, lai novērstu noplicināšanos.

59. Turklāt Komisija apgalvo, ka dzīvotņu veidu 6510 un 6520 noplicināšanos visā Vācijas teritorijā ir izraisījis arī tas, ka Vācijas Federatīvā Republika nav pieņēmusi juridiski saistošus pasākumus "īpaši aizsargājamu dabas teritoriju" aizsardzībai. Vācijas Federatīvā Republika atbalsta līgumisku pieeju dabas aizsardzības nodrošināšanai. Komisijas ieskatā šāda pieeja nav pietiekama, lai novērstu agrīnu nopļaušanu vai pārmērīgu mēslošanu šo dzīvotņu veidu teritorijās.

60. Vācijas Federatīvā Republika apstrīd Komisijas argumentus un apgalvo, ka tā ir izpildījusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā paredzētos pienākumus.

61. Pirmkārt, tā apgalvo, ka Komisija, pamatojoties uz attiecīgo teritoriju vispārēju novērtējumu, nevarēja secināt, ka platības zudumi dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritorijās Vācijā ir tik būtiski, lai pierādītu šīs tiesību normas "sistemātisku un pastāvīgu" neizpildi. Saskaņā ar šīs dalībvalsts

sniegto informāciju Komisija savā salīdzinošajā analīzē ir aplūkojusi tikai nedaudzas teritorijas, kuru platība ir salīdzinoši neliela. Ja Komisija būtu veikusi visu šo dzīvotņu veidu teritoriju vispārēju novērtējumu, nevis pievērsusies tikai to daļai, tā būtu konstatējusi tikai 4,27 % platības zudumu dzīvotņu veida 6520 teritorijās un 5,22 % platības palielināšanos dzīvotņu veida 6510 teritorijās, jo zudumus dažās teritorijās kompensē pieaugums citās teritorijās.

62. Vācijas Federatīvā Republika piebilst, ka 2006. gada DSV patiešām satur zinātniskas kļūdas un aplēses, kas izlabotas turpmākajos DSV. Tāpēc turpmākajās DSV norādītā platība attiecībā uz dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritorijām ir ievērojami mazāka nekā 2006. gada DSV. Saskaņā ar šīs dalībvalsts sniegto informāciju "faktiskie platības zudumi" veido tikai 977,44 hektārus (81 teritorija, kurā sastopams dzīvotņu veids 6510) un 110,49 hektārus (15 teritorijas, kurās sastopams dzīvotņu veids 6520). Šie skaitļi nav pietiekami, lai konstatētu "sistemātiska un pastāvīga" pārkāpuma esību.

63. Vācijas Federatīvā Republika arī apgalvo, ka Federālā dabas aizsardzības biroja 2014. gada ziņojums *Grünland* un ziņojumi, kas iesniegti saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 17. pantu, par 2001.–2006., 2007.–2012. un 2013.–2018. gadu tikai apstiprina to, ka ir noticis platības zudums. Tomēr tie nenorāda, ka šāds zudums ir pietiekami būtisks, lai konstatētu "pastāvīga un sistemātiska pārkāpuma" esību.

64. Otrkārt, Vācijas Federatīvā Republika piekrīt Komisijai, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkts uzliek dalībvalstīm uzraudzības pienākumu. Tomēr tā apgalvo, ka dalībvalstis ir kompetentas noteikt, kā šī uzraudzība ir jāveic. Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā ir tikai noteikts pienākums panākt rezultātu (proti, novērst noteiktu dabisko dzīvotņu un sugu noplicināšanos), bet nav sīki izklāstīti konkrēti šajā ziņā veicamie pasākumi.

65. Šajā saistībā Vācijas Federatīvā Republika apgalvo, ka dalībvalstis var arī brīvi izlemt, kādus prevencijas pasākumus tās vēlas pieņemt. Vācijā šādu pasākumu saturu katrā atsevišķā gadījumā nosaka kompetentās iestādes, ievērojot elastīgu līgumisku pieeju. Šāda pieeja nevar garantēt, ka noplicināšanās nekad nenotiks, tomēr kopumā tā ir efektīva un paredz regulāru uzraudzību.

b) Izvērtējums

66. Vācijas Federatīvā Republika un Komisija ir vienisprātis, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums veikt "attiecīgus pasākumus", lai sasniegtu noteiktu rezultāts (proti, novērst šīs direktīvas I pielikumā norādīto dzīvotņu noplicināšanos un tās II pielikumā norādīto sugu traucējumu).

67. Šajā saistībā atgādinu, ka Tiesa jau ir norādījusi, ka, pat ja direktīvas normā nav precizēts veicamo pasākumu konkrēts saturs, lai sasniegtu tajā izvirzīto mērķi, tas tomēr ir saistošs dalībvalstīm attiecībā uz sasniedzamo mērķi[33]. Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkts ir šāda tiesību norma. Tajā ir skaidri noteikts pienākums attiecībā uz sasniedzamo rezultātu (novērst noplicināšanos), bet nav noteikts veicamo "attiecīgo pasākumu" konkrēts saturs.

68. No abām šo secinājumu 50. punktā izklāstītajām prasībām, manuprāt, izriet, ka Komisijai, lai pierādītu, ka Vācijas Federatīvā Republika "vispārīgi un pastāvīgi" nav izpildījusi šo tiesību normu, pirmkārt, jākonstatē, ka Vācijas Federatīvā Republika pretēji Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā izvirzītajam mērķim nav novērsusi noplicināšanos vairākās konkrētās, īpašā veidā

[33] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2005. gada 26. aprīlis, Komisija/Īrija (C-494/01, EU:C:2005:250, 168. punkts un tajā minētā judikatūra).

identificētās situācijās (proti, dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritorijās Vācijā). Otrkārt, saskaņā ar tā saukto "papildu prasību", kas ir raksturīga "sistemātiskiem un pastāvīgiem pārkāpumiem", Komisijai jāpierāda, ka šie neatbilstību gadījumi reprezentē (vai ilustrē) attiecīgās dalībvalsts "sistemātisku un pastāvīgu" minētās tiesību normas neizpildi.

1) Pirmā prasība (noplicināšanās nenovēršana vairākās konkrētās, īpašā veidā identificētās situācijās)

69. Vispirms uzskatu, ka šajā lietā Komisijai, lai varētu izpildīt savu pierādīšanas pienākumu attiecībā uz pirmo prasību, nav jānosaka precīzs cēlonis noplicināšanai, kas, iespējams, ietekmē dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritorijas Vācijā. Proti, kā iepriekš paskaidroju, Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā ir noteikts pienākums novērst noplicināšanos neatkarīgi no tās cēloņa (dabiska vai cilvēka radīta, vai abiem). Bioloģiskās daudzveidības zudums Komisijas analizētajās teritorijās var būt saistīts ar dažādām parādībām, kuras Komisijai nav pienākuma identificēt vai kvantitatīvi noteikt. Tomēr Komisijai ir jāpierāda, pirmkārt, ka ir notikusi noplicināšana (neatkarīgi no tās cēloņa) un, otrkārt, ka attiecīgā dalībvalsts ir veikusi darbības, kas radīja šādas noplicināšanās risku, vai nav veikusi pasākumus, lai to novērstu. Proti, Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta pārkāpuma noteikšanai nepietiek, piemēram, ar to, ka konstatē klimata pārmaiņu izraisītu "īpaši aizsargājamas dabas teritorijas" noplicināšanos, tomēr par pietiekamu šāda pārkāpuma pamatu var uzskatīt dalībvalsts nespēju veikt pasākumus klimata pārmaiņu ietekmes ierobežošanai.

70. Šajā saistībā piebildīšu, ka Tiesa jau ir konstatējusi, ka dalībvalsts pieļaujošā attieksme pret situācijām, kurās netiek ievērotas direktīvas normas, vai faktiskas situācijas turpināšanās, kas izraisa vides noplicināšanos ilgā laikposmā, neiejaucoties kompetentajām iestādēm, var pati par sevi liecināt par administratīvu problēmu, kas, ja tā ir pietiekami vispārīga un pastāvīga, var ļaut secināt, ka attiecīgā dalībvalsts ir pārsniegusi tai piešķirto novērtēšanas brīvību, lai sasniegtu paredzēto mērķi [34]. Tādējādi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta pārkāpuma konstatācijai ir būtiska gan dalībvalsts pozitīva rīcība, gan bezdarbība (vai nolaidīga rīcība).

71. Vēršu arī uzmanību Tiesas nospriestajam, ka pietiek, ka Komisija pierāda, ka pastāv iespējamība vai risks, ka attiecīgās dalībvalsts darbība vai bezdarbība var būt izraisījusi (vai nav novērsusi) šīs direktīvas I pielikumā norādīto dzīvotņu noplicināšanos vai tās II pielikumā minēto sugu būtiskus traucējumus. Proti, Komisijai nav jākonstatē, ka pastāv cēloņsakarība starp attiecīgās dalībvalsts darbību vai bezdarbību un attiecīgo dzīvotņu vai sugu noplicināšanos vai būtiskiem traucējumiem [35].

72. Pievēršoties šīs lietas faktiskajai situācijai, vispirms atgādinu, ka Vācijas Federatīvā Republika neapstrīd Komisijas konstatējumu, ka šī dalībvalsts valsts līmenī nav pieņēmusi juridiski saistošus aizsardzības pasākumus, lai attiecīgajās teritorijās novērstu dzīvotņu veidu 6510 un 6520 noplicināšanos, bet "dabas aizsardzības" jautājumā devusi priekšroku līgumiskai pieejai.

73. Otrkārt, Komisija apgalvo, ka 596 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6510, un 89 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6520, visā Vācijā ir konstatēts platības zudums, kas uzskatāms par "noplicināšanos" Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta izpratnē. Vācijas Federatīvā Republika nepiekrīt šiem konstatējumiem. Tomēr tā atzīst, ka visā tās teritorijā ir zudusi platība 89 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6510 (81 teritorijā pēc veiktās

[34] Turpat, 133. punkts. Skat. arī spriedumu, 2019. gada 5. septembris, Komisija/Itālija (Baktērija *Xylella fastidiosa*) (C-443/18, EU:C:2019:676, 79. punkts).

[35] Skat. spriedumu, 2021. gada 24. jūnijs, Komisija/Spānija (Donjanas dabas teritorijas noplicināšana) (C-559/19, EU:C:2021:512, 155. punkts un tajā minētā judikatūra).

korekcijas[36] un saskaņā ar apstiprināto tiesas sēdē) un 15 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6520 (16 teritorijās pēc veiktās korekcijas[37] un 15 teritorijās saskaņā ar apstiprināto tiesas sēdē) (turpmāk tekstā – "atzītie zudumi"). Turklāt šī dalībvalsts atzīst, ka tā nevar sniegt pietiekamu pamatojumu vai paskaidrojumu saistībā ar dažiem (citiem) Komisijas salīdzinošajā analīzē konstatētajiem platības zudumiem (turpmāk tekstā – "neizskaidrotie zudumi"). Šie zudumi kopumā veido 9853,38 hektārus vairāk nekā 200 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6510, un 249,78 hektārus 24 teritorijās, kurās sastopams dzīvotņu veids 6520[38].

74. Treškārt, Vācijas Federatīvā Republika nesniedz nevienu pārliecinošu argumentu vai pietiekami precīzu pierādījumu, ar kuriem atspēkot Komisijas apgalvojumu, ka pastāv iespējamība vai risks, ka šīs dalībvalsts nespēja valsts līmenī pieņemt juridiski saistošus aizsardzības pasākumus varētu būt izraisījusi atzītos un neizskaidrotos zudumus.

75. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, proti, ņemot vērā tikai šos atzītos un neizskaidrotos zudumus un neanalizējot platības zudumus, kurus Vācijas Republika uzskata par zinātnisku vai citu kļūdu rezultātu, uzskatu, ka Tiesa jau tagad bez lielām grūtībām var secināt, ka Vācijas Federatīvā Republika nav izpildījusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta prasības vismaz attiecībā uz 200 teritorijām, kurās sastopams dzīvotņu veids 6510, un 24 teritorijām, kurās sastopams dzīvotņu veids 6520.

76. Pēc šo apsvērumu izdarīšanas tagad pārbaudīšu, vai šie piemēri pietiekami reprezentatīvi (vai ilustratīvi) raksturo Vācijas Federatīvās Republikas "sistemātisko un pastāvīgo" šīs tiesību normas neievērošanu (otrā prasība).

2) Otrā prasība ("reprezentativitāte")

77. Atgādinu, ka savos secinājumos lietā Komisija/Īrija[39] ģenerāladvokāts L. A. Hēlhuds [*L. A. Geelhoed*] norādījis: lai konstatētu, ka dalībvalsts pārkāpums ir "sistemātisks un pastāvīgs", jāņem vērā pārkāpuma mērogs, izdarīšanas laiks un smagums. Pārkāpuma mērogs attiecas uz to, cik gadījumos ir konstatēts, ka ir pārkāpti attiecīgie Savienības tiesību pienākumi, kā arī uz pazīmēm, ka pārkāpums ir plaši izplatīts un/vai var atkārtoties. Laika dimensija (ilgums) attiecas uz prasību, ka neatbilstībai jābūt pastāvējušai jau ilgāku laiku pēc pienākuma stāšanās spēkā. Pārkāpuma smagums ir saistīts ar to, cik lielā mērā faktiskais stāvoklis attiecīgajā dalībvalstī atšķiras no stāvokļa, kādu ir iecerēts sasniegt ar aplūkojamo pienākumu.

78. Uz šo analīzes sistēmu *inter alia* pamatojās ģenerāladvokāte T. Čapeta, kad Komisija apgalvoja, ka Īrija "sistemātiski un pastāvīgi" nav izpildījusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 1. punktā paredzēto pienākumu[40]. Ģenerāladvokāte T. Čapeta uzskatīja, ka, pārbaudot, vai ir izpildīts "reprezentativitātes" kritērijs, proti, vai konkrētās situācijas, uz kurām atsaucas Komisija, ir reprezentatīvas (vai ilustrē) "sistemātisku un pastāvīgu pārkāpumu", ir būtiski visi trīs aspekti. Piekrītu.

36 Skat. Vācijas Federatīvās Republikas iesniegtā B.4. pielikuma J-1 un J-11 aili.

37 Turpat.

38 Skat. Vācijas Federatīvās Republikas iesniegtā B.4 pielikuma J-3 un J-31 aili. Nepārbaudīju.

39 C-494/01, EU:C:2004:546, 43.–48. punkts.

40 Skat. secinājumus lietā Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:90, 106. punkts).

79. Proti, manuprāt, Tiesai, veicot šo izvērtējumu, ir jāņem vērā visi trīs aspekti (mērogs, ilgums un smagums), lai gan tiem nav jābūt izpildītiem vienādā mērā. Piemēram, konkrētās situācijas, uz kurām atsaucas Komisija, var būt īpaši nopietnas un daudzskaitlīgas, bet tās var nebūt ilgušas ļoti ilgu laiku; tomēr tas nenozīmē, ka tās nevarētu "ilustrēt" "sistemātisku un pastāvīgu pārkāpumu". Un otrādi – šo situāciju var nebūt daudz, bet tās var būt tik smagas un ilgstošas, ka tās varētu būt izraisījusi tikai pastāvīga nepilnība. Citiem vārdiem sakot, trīs dimensijas ir elastīgi piemērojama "rīkkopa", nevis obligāti izpildāms "kontrolsaraksts".

80. Attiecībā uz pirmo dimensiju (mērogu) vēršu uzmanību, ka šajā tiesvedībā Vācijas Federatīvā Republika atklāti atzīst, ka visā Vācijas teritorijā platības zudums ir noticis 96 no 2322 teritorijām, kurās sastopams dzīvotņu veids 6510 un 6520. Tādējādi šī dalībvalsts kopumā atzīst, ka kopš 2006. gada platības zudums ir konstatēts 4,13 % no visām šo dzīvotņu veidu teritorijām. Piekrītu, ka tas procentuāli nav liels apjoms. Tomēr, pirmkārt, šīs teritorijas ir izkliedētas visā Vācijas teritorijā, jo tās atrodas 10 dažādās federālajās zemēs [41] (attiecībā uz dzīvotņu veidu 6510) un piecās dažādās federālajās zemēs (attiecībā uz dzīvotņu veidu 6520). Otrkārt, vismaz piecās dzīvotņu veida 6520 teritorijās platības zudums pārsniedz 25 % no 2006. gadā reģistrētās platības. Ievērojami zudumi (attiecībā pret atsevišķu teritoriju kopējo platību) ir vērojami arī lielā skaitā dzīvotņu veida 6510 teritoriju.

81. Treškārt, lai gan attiecībā uz dzīvotņu veidu 6510 Vācijas Federatīvās Republikas atzītie zudumi ir tikai 957,75 hektāri, tomēr, ja ņem vērā arī zudumus, attiecībā uz kuriem šī dalībvalsts nevar sniegt pietiekamu pamatojumu vai paskaidrojumu, tad kopējais zudums ir 10 811,13 hektāri (gandrīz 60 % no Komisijas apgalvotā) [42]. Līdzīgi arī attiecībā uz dzīvotņu veidu 6520 Vācijas Federatīvās Republikas skaidri atzītie zudumi veido tikai 110,49 hektārus. Tomēr, ja novērtējumā iekļauj zudumus, attiecībā uz kuriem šai dalībvalstij nav pietiekama pamatojuma vai paskaidrojuma, kopējais zudums sasniedz 360,27 hektārus (aptuveni 20 % no Komisijas apgalvotā zuduma) [43].

82. Manā ieskatā, šie skaitļi ir pietiekami, lai konstatētu, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta pienākums nav izpildīts vairākās teritorijās, kuras ir ne tikai plaši izkaisītas (ģeogrāfiskā izvietojuma ziņā Vācijas teritorijā), bet kuru arī ir pietiekami daudz, lai varētu secināt, ka pārkāpums var atkārtoties un ka Vācijā ieviestā administratīvā prakse šīs tiesību normas īstenošanai kopumā ir problemātiska.

83. Jāpiebilst, ka šajā lietā Komisijas prasība attiecas tikai uz diviem dabisko dzīvotņu veidiem (proti, dzīvotņu veidu 6510 un dzīvotņu veidu 6520) un ka Komisijas iesniegtie pierādījumi attiecas tikai uz teritorijām, kurās sastopamas šīs dabiskās dzīvotnes. Tādējādi šī lieta atšķiras no lietas Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība, kurā nesen tika pasludināts spriedums [44], kurā Tiesa noraidīja Komisijas argumentus, pamatojoties uz to, ka šie piemēri neesot "reprezentatīvi" attiecībā uz visām attiecīgajām Kopienā nozīmīgām teritorijām. Proti, šajā spriedumā prasība attiecās uz 423 Kopienā nozīmīgām teritorijām Īrijā, kurās sastopamas ļoti dažādas dzīvotnes un sugas, bet Komisija bija pamatojusies tikai uz trim šo dzīvotņu un sugu piemēriem (piekrastes lagūnām, sanesu purviem un pērļu ēdamgliemeni), lai pierādītu, ka Īrijas īstenotie aizsardzības pasākumi šajās teritorijās kopumā bija sistemātiski un pastāvīgi nepietiekami kvalitatīvi.

[41] Šīs desmit federālās zemes ir: Brandenburga, Bādene-Virtemberga, Brēmene, Hesene, Mēklenburga-Priekšpomerānija, Lejassaksija, Ziemeļreina-Vestfālene, Zāra, Saksija-Anhalte un Tīringene (skat. Vācijas Federatīvās Republikas iesniegtā B.4 pielikuma tabulas C aili).

[42] Skat. Vācijas Federatīvās Republikas iesniegtā B.4 pielikuma tabulas I-1, J-11 un J-31 aili.

[43] Turpat.

[44] Skat. spriedumu, 2023. gada 29. jūnijs, Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:524, 168.–175. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedums, 2023. gada 21. septembris, Komisija/Vācija (Īpaši aizsargājamu dabas teritoriju aizsardzība) (C-116/22, EU:C:2023:687, 122.–125. punkts).

84. Attiecībā uz šajā lietā iesniegtajiem pierādījumiem vēlos uzsvērt, pirmkārt, ka, manuprāt, Komisijai faktiski nav jāpierāda, ka konkrētās situācijas, uz kurām tā atsaucas, ir "lielākā" vai pat "nozīmīgā" daļa no visām dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritorijām. Kā jau norādīju, pietiek ar to, ka to ir skaitliski daudz, lai pierādītu, ka pārkāpums ir plaši izplatīts un/vai var atkārtoties dalībvalsts pieņemtās administratīvās prakses nepilnības dēļ, kuras sekas varētu izausties arī turpmāk.

85. Otrkārt, pretēji tam, ko apgalvo Vācijas Federatīvā Republika, Komisijai nav jāveic vispārējs novērtējums un jāanalizē, vai dažu teritoriju zudumu kompensē citu teritoriju palielināšanās. Šajā saistībā atgādināšu, ka iepriekš jau paskaidroju, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktā ir noteikts dalībvalstu pienākums novērst *katras* tādas teritorijas noplicināšanos, kas atzīta par "īpaši aizsargājamu dabas teritoriju". Tajā nav noteikta prasība novērst visu šo teritoriju kā viena veseluma vispārēju noplicināšanos. Pretējā gadījumā Komisija nevarētu apgalvot, ka Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punkta pārkāpums ir "sistemātisks un pastāvīgs". Tā tikai varētu lūgt konstatēt, ka šī tiesību norma ir pārkāpta vienā gadījumā (proti, attiecībā uz visām dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritorijām kā vienu veselumu).

86. Attiecībā uz otro dimensiju (ilgumu) vēlos norādīt, ka Komisijas minētie skaitļi atbilst zudumiem laikposmā no 2006. gada līdz 2017. gadam. No tā izriet, ka Komisijas norādītais zudums nav īslaicīgs, bet gan ir jau ilgstoši pastāvējis. Federālā dabas aizsardzības biroja 2014. gada ziņojumā *Grünland* apstiprināts, ka kopš 2007. gada Vācijā ir kopumā pasliktinājies siena pļavu aizsardzības stāvoklis. Šajā ziņojumā norādīts: "Visā Vācijā pļavu stāvoklis vairs nav labs. Tas ir noticis būtiska platības zuduma un kvalitātes pasliktināšanās dēļ. Salīdzinājumā ar 2007. gadu daļa zemieņu siena pļavu un kalnu siena pļavu ir jūtami noplicināta.[45]"

87. Attiecībā uz trešo dimensiju (smagums), kas ir saistīta ar to, cik lielā mērā faktiskais stāvoklis attiecīgajā dalībvalstī atšķiras no stāvokļa, kādu ir iecerēts sasniegt ar aplūkojamo pienākumu, atgādinu, ka jau šo secinājumu 28. punktā paskaidroju, ka 6. panta 2. punkta mērķis ir novērst dabiskus vai cilvēka radītus ārējus dzīvotņu aizskārumus vai būtiskus traucējumus sugām, kuru aizsardzībai ir noteiktas "īpaši aizsargājamas dabas teritorijas". Manuprāt, šis mērķis tiks nopietni apdraudēts, ja laika gaitā samazināsies šo dzīvotņu un sugu teritoriju platība. Turklāt man šķiet, ka platības zudums ir īpaši smags "noplicināšanās" veids šīs tiesību normas izpratnē, ņemot vērā tās neatgriezenisko raksturu.

88. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, uzskatu, ka Komisija ir konstatējusi, ka Vācijas Federatīvā Republika ir pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu tādā mērogā, ilgumā un smagumā, ka šo pārkāpumu var uzskatīt par "sistemātisku un pastāvīgu".

[45] Skat. 13. lpp. Federālā dabas aizsardzības biroja 2014. gada ziņojumā *Grünland*, ko Komisija iesniedza kā A.2. pielikumu.

2. Par otro iebildumu, kas attiecas uz Dzīvotņu direktīvas 4. panta 1. punkta "sistemātisku un pastāvīgu pārkāpumu"

a) Lietas dalībnieku argumenti

89. Ar otro iebildumu Komisija norāda, ka Vācijas Federatīvā Republika ir pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 1. punktu, jo "sistemātiski un pastāvīgi" nav sniegusi atjauninātus datus par dzīvotņu veidu 6510 un 6520 teritorijām. Saskaņā ar Komisijas apgalvoto šā pienākuma neizpilde attiecas uz 10 federālajām zemēm – 202 no 596 teritorijām, kurās sastopams dzīvotņu veids 6510, un 14 no 88 teritorijām, kurās sastopams dzīvotņu veids 6520.

90. Šajā saistībā Komisija norāda, ka Dzīvotņu direktīvas 4. panta 1. punkts paredz, ka dalībvalstīm regulāri jāsniedz atjauninātu dati *inter alia* par katras "īpaši aizsargājamas dabas teritorijas" platību. Šāds pienākums šajā tiesību normā nav skaidri minēts, bet izriet no kontekstuālas un teleoloģiskas šīs normas interpretācijas. Proti, Komisijai ir jābūt precīzai informācijai un datiem par "īpaši aizsargājamām dabas teritorijām", lai nodrošinātu Dzīvotņu direktīvas 2. pantā noteikto aizsardzības mērķu ievērošanu. Šādu regulāri atjauninātu datu sniegšanas nozīme ir skaidri norādīta arī minētās direktīvas 17. pantā, kurā dalībvalstīm ir noteikts pienākums reizi sešos gados sagatavot ziņojumu, kurā tās sīki izklāsta veiktos pasākumus un veiktos uzlabojumus katrā teritorijā.

91. Turklāt Komisija norāda, ka 2011. gada Īstenošanas lēmuma 4. apsvērumā noteikts: "Lai Komisija varētu pildīt koordinēšanas funkcijas [..], *Natura* 2000 datu standartveidlapas saturs būtu regulāri jāatjaunina, pamatojoties uz labāko pieejamo informāciju par katru tīklā iekļauto teritoriju."

92. Vācijas Federatīvā Republika apstrīd šos argumentus. Tā apgalvo, ka Dzīvotņu direktīvas 4. panta 1. punktā ir noteikts, ka dati par attiecīgajām teritorijām ir jāpaziņo tikai vienu reizi (proti, kad Komisija izveido "īpaši aizsargājamu dabas teritoriju" sarakstu). Galvenā tiesību norma, kas attiecas uz turpmāko saziņu starp Komisiju un dalībvalstīm, ir Dzīvotņu direktīvas 17. pants, nevis tās 4. panta 1. punkts.

93. Minētā dalībvalsts piebilst, ka tas, ka 2011. gada Īstenošanas lēmumā ir minēta "regulāras" atjaunināšanas nozīme, bet nav noteikts, kad šī atjaunināšana ir jāveic, apstiprina, ka Dzīvotņu direktīvā šajā ziņā nav paredzēts īpašs pienākums. Turklāt, lai noteiktu, kuras teritorijas ir noplicinātas, nav regulāri jāatjaunina DSV ietvertie dati. Katrā ziņā Vācijas Federatīvās Republikas paziņotās DSV tiek sistemātiski atjauninātas. Tomēr Komisija ir noraidījusi Vācijas Federatīvās Republikas 2021. gadā iesniegtās DSV.

b) Izvērtējums

94. Galvenais strīds starp Komisiju un Vācijas Federatīvo Republiku saistībā ar otro iebildumu attiecas uz to, vai Dzīvotņu direktīvas 4. panta 1. punktā ir ietverts pienākums dalībvalstīm atjaunināt datus par "īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" šīs direktīvas nozīmē. Šajā saistībā Komisija atzīst, ka minētajā tiesību normā nav skaidri ietverts šāds pienākums.

95. Proti, Dzīvotņu direktīvas 4. panta 1. punktā nepārprotami ir noteikts, ka "*trīs gados* pēc šīs direktīvas izziņošanas" attiecīgo teritoriju sarakstu nosūta Komisijai, "pievienojot informāciju par katru no teritorijām"[46]. No šīs tiesību normas, manuprāt, izriet, ka saskaņā ar šo tiesību normu dalībvalstīm ir tikai skaidri noteikts pienākums noteiktā brīdī paziņot informāciju par attiecīgajām teritorijām, proti, pirms šīs teritorijas tiek oficiāli atzītas par "īpaši aizsargājamām dabas teritorijām", un ka šāda paziņošana ir daļa no minēto teritoriju atzīšanas procedūras. Manā ieskatā, Dzīvotņu direktīvas 4. panta 1. punktā nav ietverta neviena prasība, no kuras varētu izrietēt dalībvalstu pienākums regulāri atjaunināt datus par "īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" pēc tam, kad šīs teritorijas ir oficiāli noteiktas. Būtībā, manuprāt, šīs tiesību normas vienīgais mērķis ir noteikt procedūru, kas Komisijai un dalībvalstīm ir jāievēro, lai pareizi noteiktu "īpaši aizsargājamas dabas teritorijas".

96. Turklāt atgādinu, ka Dzīvotņu direktīvas 17. pantā ir paredzēts, ka dalībvalstis "reizi sešos gados" sagatavo ziņojumu par to pasākumu īstenošanu, kas veikti saskaņā ar šo direktīvu. Arī šajā tiesību normā nesaskatu nekādas norādes, ka šīs direktīvas 4. panta 1. punkts būtu jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstīm katru gadu ir jāsniedz atjauninăti dati par "īpaši aizsargājamām dabas teritorijām".

97. Piekrītu Komisijai, ka Dzīvotņu direktīvas 9. pantā ir noteikts, ka tā "regulāri pārskata *Natura* 2000 tīkla nozīmi [šīs direktīvas] 2. un 3. pantā izklāstīto mērķu sasniegšanā". Piemērojot šo noteikumu, Komisija ir pieņēmusi 2011. gada Īstenošanas lēmumu, kura 4. apsvērums paredz: "lai Komisija varētu pildīt koordinēšanas funkcijas un saskaņā ar [Dzīvotņu direktīvas] 9. pantu regulāri pārskatīt *Natura* 2000 tīkla nozīmi minētās direktīvas 2. un 3. pantā izklāstīto mērķu sasniegšanā, *Natura* 2000 datu standartveidlapas saturs būtu regulāri jāatjaunina, pamatojoties uz labāko pieejamo informāciju par katru tīklā iekļauto teritoriju".

98. Tomēr, pat pieņemot, ka Dzīvotņu direktīvas 9. pantu varētu interpretēt tādējādi, kas tas uzliek dalībvalstīm pienākumu regulāri atjaunināt datus par katru teritoriju, kas klasificēta kā "īpaši aizsargājama dabas teritorija", tas, manā ieskatā, nemaina faktu, ka šāds pienākums joprojām neizriet no šī tiesību akta 4. panta 1. punkta.

99. Tādējādi uzskatu, ka Komisija nav juridiski pietiekami pierādījusi, ka Vācijas Federatīvā Republika ir pārkāpusi šo tiesību normu. Tādēļ otrais iebildums ir jānoraida.

VI. Secinājumi

100. Ņemot vērā izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai:

– atzīt, ka Vācijas Federatīvā Republika vispārīgi un pastāvīgi nav izpildījusi pienākumus, kas tai noteikti saskaņā ar 6. panta 2. punktu Padomes Direktīvā 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, kas grozīta ar Padomes 2013. gada 13. maija Direktīvu 2013/17/ES;

– prasību pārējā daļā noraidīt;

– piespriest Eiropas Komisijai un Vācijas Federatīvajai Republikai katrai savus tiesāšanās izdevumus segt pašai.

[46] Mans izcēlums.